

Reprezentatív népművészeti kiállítást láthat, aki január 9-ig ellátogat a *Néprajzi Múzeum* földszinti termeibe. A népművészet és a nép kismesterségek legkülönbözőbb műfajai mutatkoznak be ezen a látványosan megrendezett kiállításon. Az egyéni mesterek alkotásai mellett amatőr díszítőművészeti közösségek, szakkörök és speciális, a hagyományt követő iskolák munkái is szerepelnek. A népi tárgykultúra iránt elkötelezett szakemberek és nem hivatásos gyűjtők sokéves munkájának köszönhető, hogy 1973-ban a Magyar Művelődési Intézet megbízásából Nyíregyházán, a Megyei Művelődési Központban megrendezhették az első Országos Népművészeti Kiállítást. A budapesti Néprajzi Múzeumban első ízben 1992-ben mutathattak be az alkotók szélesebb körben.

A kétévenkénti seregszemléhez hagyományosan különféle közművelődési rendezvények is kapcsolódnak: gyermekjátsszínház, népi mesterségek tanulása, játékkészítés, bábozás, népdal- és néptánc-tanulás. A budapesti országos kiállítást megyei pályázatok előzték meg: több ezer alkotó több mint tízezer munkájából 3605 pályamunkát találtak érdemesnek arra, hogy továbbküldjék az országos pályázatra; ebből 2365 mű került bemutatásra.

E szám meghökkentő nagysága már sejteti a kiállított anyag műfaji és szemléleti gazdagságát. *Borbély* Jolán etnográfustól, a Magyar Művelődési Intézet Népművészeti Osztályának munkatársától megtudtam, hogy a zsűrinek nem volt könnyű dolga, elsősorban esztétikai megfontolások alapján döntöttek a tizenkilenc kategóriában kiosztott díjakról. A nemrég felfedezett, újonnan előkerült motívumkincs és technika felhasználásával készített munkákat részesítették előnyben.

A kiállításra belépőt rögtön egy hagyományos *székely festékes gyapjúszőnyeg*, és e műfajnak egy teljesen modern megoldása köszönti, előre jelezve a különféle műfajokon belüli *hagyományos* és *egyéni* megfogalmazás lehetőségeit. A kiállítás egyik különlegessége a rögtön az első teremben látható, „Grátnátalma”-díjas *textilegyüttes*: oltárterítők, padtakarók, papi széktakarók, egy pécsi református templom ünnepi garnitúrája. Mustráit, amelyek arany- és ezüstszállal húsz-harminc féle apró öltéssel készültek, a XVII. századi történeti textíliák, az úgynevezett „*úrihímzés*” nyomán fogalmazták újra. Ez utóbbi motívumkincse él tovább a már színesebb, elegáns polgári hímzéseken, s eljut a paraszti hímzésig is. Találkozunk szálhúzásos, áttört díszű és fehér hímzésekkel is. Előfordul, hogy egy termen belül vastag, dúsabb gyapjúhímzések és a szemben elhelyezett, finom szálánvarrott, keresztiszemes hímzések átütő kontrasztot alkotnak. Máshol a gyapjúszőttek és a vászonszőttek termenként váltakozva jutnak szóhoz. A sűrűn egymásra helyezett, egész falakat beborító hímzések rendkívül látványosak, csak éppen az ismeretterjesztés lehetősége sikkadt el, mert a színek és a motívumok sokfélesége közepette a táji hovatartozás és stílus tekintetében nem igazodik el az átlagos látogató. Szemet gyönyörködtetőek és ízlésformálóak a teljesen berendezett *konyhai enteriőrök*, amelyekben a faragott asztalokhoz a színben és ízlésben

leginkább megfelelő edényeket és asztalterítőket választották ki. A tálalószekrényeken lévő faragott fatálak, kancsók és fűszertartók, az asztal alatti gyapjúszőnyegek és a falvédő vászonszőttek együttese példát mutathatnak otthonaink ízléses, egységes szemléletű berendezéséhez.

Szép számmal láthatunk *viseleteket* is, amelyek között az *eredetihez teljesen hű* öltözeteket és a népviselet *ihletésére készült*, modernebb megoldású ünnepi és hétköznapra való ruhákat egyaránt találunk. Híven tükrözik, hogy a magyar népviselet anyagát, mintakincsét és szabásvonalát milyen sokféleképpen és sokféle alkalomra lehet felhasználni. A lószőrből, csontból és gyöngyből készült *ékszerek* méltó kiegészítői a népi viseleteknek. A művészien megfogalmazott *ajándéktárgyak*, a festett tojások, a hagyományos mézeskalácsok, a plasztikus megformálású kalácshuszárok és -menyecskék láttán kedvet kaphatunk a konyhai „művészkedés”-hez.

Hajdanán mindenki tudott természetes anyagokból játékokat készíteni, s a *csuhé- vagy kukoricacsutka testű figurák* elkészítése talán nem is olyan ördögösség. A gyerekek örömeire külön *játékszobát* rendeztek be: festett bababútorok és vesszőből font babakocsik mellett csuhébabák szenderegnek, s ki ne vágya bebújni egy igazi vesszőkuckóba? Az egyik teremben karácsonyi hímzéses levelezőlapokkal, hímes tojásokkal sátor, áruda várja a vásárolni vágyókat, s aki nem akar maga sütni, vásárolhat mézeskalácsot. Csuhéfigurákat, gyöngyészereket, sőt, népzenei fűzeteket és eredeti hangszeres felvételeket is kínálnak.

A kiállítás egyik hangsúlyos helyén szinte már a plasztika határát súroló, súlyos *rönkbútorok* állnak. Megismételhetetlen, egyszeri munkák, amelyekben az alkotó saját tárgyformáló erejét a fa organikus formájának rendelte alá. A faragás egészen más műfaját képviselik a kiállítás termeiben elszórva elhelyezett, *fába faragott népi életképek* és egyalakos körplasztikák: piaci kofák, beszélgető, szalonnasütő favágók, táncoló páros, a bejáratnál egy embernagyságú korpusz fogad, de megtaláljuk honfoglaló Árpád vezért is.

A kiállításról távozót a hagyományos népi motívumkincs és technika felhasználásával alkotott, de már egyéni megfogalmazású, modern ízlésvilágot tükröző, az iparművészet felé elmozduló tárgyak búcsúztatják. A sokszínű gyapjúszőttek, a régi lőporszaruk motívumait fűszertartókban megfogalmazó munkák, a divatos bőrtarisznyák, a különféle anyagokból készült ékszerek, a kovácsoltvas gyertyatartók és lámpatestek mind híven példázzák a népművészetből való továbblépés, a modern környezetalakítás, lakáskultúra lehetőségeit. Hiszen a népművészet elevensége nem csak az etnográfusok gyűjtőmunkájának és a népi kismesterek alkotó tevékenységének függvénye. Annyiban *élő* ez a népművészet, amennyiben felismerjük a hagyományok alkalmazásának mai lehetőségeit, és alkotásai beépülnek az ünnepeink és a mindennapjaink tárgykultúrájába.

Bátorfi Andrea